Снежана Милојевић

ПОПИСУЈУЋИ ПОПИСИВАЧЕ

Јелена Протић Петронијевић, *Пописивачи,*
Књижевна општина, Вршац, 2010.

Термин *пописивачи* призвао ми је у сећање почетак романа *Проклета Авлија*. Млади фратри пописују оно што је остало иза великог и мудрог Фра Петра, најзначајнијег човека из њиховог окружња: *Пиши даље – једна клијешта велика крешевска. Једна. На крају записа, записани предмет тупо јекне, бачен на гомилу грубо испретураног алата. И то је све што остаје иза покојника.*

Томе насупрот, *Пописивачи* Јелене Протић Петронијевић прате живот и његово трајање у разноликим појавним облицима. Тема могу бити далека путовања, али и сопствено двориште. Пописивачи се друже са књижевним великанима, али и обичним необичним људима из песникињиног окружења. Место њеног надахнућа може бити Акропољ, или који други топоним њене вољене Грчке, али и бакина кухиња, култно место наших паланачких живота у којој мирише на парадајз чорбу, печене младенчиће, у којој се дрема, прича о прошлим временима. Чини се да је песма омаж предратним домаћицама које су своје уметничке таленте оваплотиле у божанственом слатку од латица ружа, прхким ванилицама или у подробном причању рецепата.

Усред свега поставља се питање шта остане у нама, осим оног шта остане иза нас, после одређеног искуства, броја година, незанемарљиве количине нових лица за затајним пејзажима својих душа? Шта, у ствари, чини наше искуство? Да ли се откриће песникињине тајне налази у савету Сари када јој каже: „Отвори књигу о чудима и она почињу?" Понекад се чини да је тај виртуелни свет суштински део наших

живота о којима ћутимо. Тамо, како Јелена Протић Петронијевић у истоименој песми каже, неко умире, неко показује набилдовано тело; неко шпијунира и ратује из све снаге, неко доказује сујету… Сва наша моћ је у тастеру којим бирамо канале, мењамо светове, „бирамо илузију као брзину на мењачу".

А испред нас, на нашим улицама, нашим рекама и међу *нашим* људима је, упозорава нас песникиња, *прљави пир*, нечист у свакој својој ћелији. Тај полуживот, угушен смрадом различите етимологије, толико је стваран да за њега не постоји тастер којим се може променити, учинити бољим и примеренијим занемареном људском достојанству.

Једна од тема *Пописивача* је и наша небрига и себичност. Небрига која је толика да се песникиња пита да ли ће река, која још увек није одлучила да буде себична, то издржати. Следи песма – подршка Морави, реци која одаје снагу упркос покушајима да је обезвреде и претворе у сметлиште. Упркос свему, природа опстаје, али *запамтиће нас по злу*.

Интензивнији доживљај овог света је исказан у песми *Дан после*. Сам наслов асоцира на холивудске апокалиптичне филмове, који на низ застрашујућих начина приказују крај света. Ауторкин крај света нуди још тужнију перспективу која се не огледа у непрегледном броју мртвих, несагледивом броју порушених зграда, већ у животу у коме је све што треба да буде добро већ постало лоше и као такво ће потрајати, а крај му се не види.

Већ у овој песми ће светлост у шуми (као невинијем окружењу од овог цивилизацијског) бити синоним за оно што је добро, што постоји негде, и чему треба тежити.

У песми *Љубав из почетка или љубав мог живота*, жена се обраћа мушкарцу заветујући се на вечно гурање камена у дуету. И то можда јесте једна од најлепших потврда љубави, када особа потпуно освешћена стварним животом, схвата да је то Сизифов посао, али и даље жели да га дели са одабраним. Ово је један од ретких модуса када оно што је лоше може да се попише као добро.

Списатељица се бави и оном стереотипном хипотезом, уобичајеном у нашим паланачким наклапањима, толико је честа, одмах на другом месту после оне да је неко много читао па од читања полудео – а то је да људи морају бити несрећни да би писали. Закључак свих тих претпоставки је да су срећни они који пишу. Они који не пишу не знају шта пропуштају. За Јелену Петронијевић песник је војник на фронту који не може да дезертира, јер се не може побећи од себе.

И као што каже рецензент књиге Михајло Пантић – песникиња увек креће од нечега што је узето из непосредног искуства. Овде се намеће питање да ли су и књиге које прочитамо део нашег искуства. Куда одлазе ти силни импулси изазвани читањем? Постају ли туђе

биографије помало и наше, с обзиром на то да нас с добрим писцима повезује оно универзално, али и оно у чему се препознајемо и у шта смо уткали део наших осећања? И да ли је Јелена Петронијевић, као неко ко свакако много чита, више у свом свету, свету који је више у написаним него изговореним словима? И да ли се то може назвати непосредним искуством?

У стиховима Јелене Протић Петронијевић настаје дијалог између стваралаца различитих времена и поетика. Песникиња разговара са Борхесом, Мешом Селимовићем, Орханом Памуком, Васком Попом, Ђорђем Балашевићем.

У песми су се срели Борхес и Попа, што је отворило непрегледни амбис који позива на потрагу у том заумном лавиринту. Потрази се придружују људи на размеђи векова, који самим својим годинама проведеним на овом свету, симболизују време преврата и претварања. Измакао им је претходни век, а нови клизи између прстију. Они, како Јелена Петронијевић каже, глуме да су нови иако су помало стари. То стање које прети да се претвори у черечење током којег се вуче са свих страна, симболизују ситуацију песника у свету. Јер, често се мисли да они раде узалудан посао. Бар тако мисле *они који све и свашта раде за новац или они којима је време новац.*

Као што је светлост јасан симбол оазе коју ауторка проналази у речима: *божић, благост, питомост, храброст, милост, одважност, истрајност, радост*, тако је и шума симбол овог нашег и оваквог живота. Она тражи своје дрво. Пут до њега је пун спотицања и падања. Сви ходачи по шуми јасно знају да нико не зна где је тај излаз, те је зато сваки покушај бега у нешто боље колико вредан дивљења, толико и бесмислен. Јасно је да је дошло време да се разбије старински рам са позлатом и остане слика сама. Као и да је време пренети слику на речи и кренути на својеврсно путовање. Уз путовања као симбол доброг је и музика која је моћна и бескрајна. Музика може бити мотив за ослобађајуће, такозвано *проветравање душе*. Тада се пописују изгубљене и заборављене успомене, и оне мрачне, све треба осветлити, како песма каже – *ако треба позвати и мајстора да направи прозоре.*

Читав циклус носи наслов *Кафка би знао*. Кафка би знао боље од нас да нам објасни однос писца и власти. Све те непознате људе, сиве зграде и улице, које се онако загонетне и непозване саживљавају са нашом потребом да припадамо искључиво и само себи самима. Овде се уобичајеним кафкијанским мотивима, као чистач емоција и резонатор мрачног, појављује снег који непрестано пада, упркос свему, све је бело.

Пописивачи ипак садрже светлу перспективу. Она припада исконском осећању божије љубави и религиозним мотивима који пронала-

зе пут до скоро сваког циклуса ове књиге песама. Божић је *дан када анђели слећу на нас / Кад ми болови прођу, / Кад нам многи желе пролаз / Кроз златна врата / Кад Ти и ја / Скрушено очекујемо Некога / И неко очекује да му отворимо,* даје нам Јелена Протић Петронијевић поетизовано објашњење.

Остаје и жудња за непознатим пространствима, људима које тек треба срести; за неочекиваним укусима, новим звуцима и мирисима, краће речено за свим облицима путовања, јер путовање је, како нам песникиња открива, и пут ка себи и сопстевено проналажење. То је процес који нема свој крај, јер природа се постарала, како кажу стихови песме *После кошаве, да нас заравара нада / да смо потребни због нечега, / али да не откријемо због чега / до краја путовања.*

Сва снага и радост ствараоца су у онима који су му слични, који се могу огледати у њиховим речима, чему нас учи аутопоетичка песма *Огледало*. Макар тај неко гледао у *огледало* из даљине.